

Grannar – men i skilda världar

ISRAELISKA FLAGGOR VAJAR över de rensopade gatorna, och i en rondell har färgglada träskulpturer satts upp. Vid en busshållplats sitter två flickor och fläktar sig med en tidning, och på en balkong står en kvinna och hänger tvätt. Barncyklar och leksaker ligger spridda över de tomma garageuppfarterna. Söndagen är veckans första arbetsdag i Israel och de flesta männen är på jobbet.

Husen är enkla men rymliga enligt israelisk standard. De flesta har en egen trädgård, och utsikten över de omgivande, cypressklädda kullarna är intagande.

I området finns en synagoga, en skola och en samlingslokal för kulturella aktiviteter. Här finns också ett centrum för Torahstudier, en ekologisk teodling och ett spa som erbjuder alternativmedicin, massage och skönhetsbehandlingar. I samhällets utkant finns en rekreationsplats med en simbassäng där några unga män har dukat upp en picknick i skuggan under ett tält.

Den israeliska bosättningen Elon Moreh.

Foto: Catrin Ormestad

Flyktinglägret al-Faria.

Foto: Catrin Ormestad

Det skulle kunna vara ett kvarter i Ashdod, Rosh Pinna, Tiberias eller någon annan mindre israelisk stad. Men bussen som kommer stänkande uppför den slingrande vägen är skottsäker, infarten till det lilla samhället bevakas av en vakt i en gallerförsedd kur, och de unga männen som nybadade skär upp en vattenmelon i tältets skugga är alla beväpnade. Vid foten av berget ligger en militärbas, och någon mil bort går det att urskilja den palestinska staden Nablus täta bebyggelse. Detta är Elon Moreh, en av de första israeliska bosättningarna på det ockuperade Västbanken, idag hem för 1 300 personer.

UNGEFÄR LIKA MÅNGA bor i den palestinska byn Furush Beit Dajan, som ligger någon kilometer ned i dalen. Ingen skulle kunna missta detta för ett samhälle i Israel. Sopor ligger i högar på dikesrener och vägarna är fulla av hål och sprickor – om de överhuvudtaget har asfalterats. Elledningar hänger i härvor från stolparna och gatorna saknar belysning och trottoarer.

Till skillnad från sina judiska grannar saknar palestinierna den mest grundläggande samhällsservicen. I Elon Moreh finns ett litet sjukhus, en tandvårdsklinik och en ambulans med kapacitet att behandla hjärtpatienter. Invånarna i Furush Beit Dajan får däremot nöja sig med en enkel primärvårdsklinik som på lördagar håller öppet i ett av klassrummen i den lilla skolan. De israeliska myndigheterna tillåter inte att byborna bygger en klinik.

SVÅRARE FALL MÅSTE behandlas på sjukhuset i Nablus. Men att ta sig dit var under många år svårt, ofta helt omöjligt. På grund av närheten till bosättningen står människorna i Furush Beit Dajan och grannbyn Beit Furik under hård bevakning av den israeliska militären. Fram till helt nyligen var de instängda mellan militära vägspärrar och byborna behövde tillstånd för att lämna sina byar. Vägspärrarna öppnade bara under vissa tider på dygnet. Fruktansvärda tragedier utspelade sig vid vägspärrarna då soldaterna inte ens lät gravida kvinnor och svårt sjuka passera. Palestinierna har självklart inte rätt att utnyttja hälsovården i bosättningen. De får inte ens bada i den lilla poolen, trots att källan och marken är deras.

– Det kommer att finnas tusentals Elon Moreh! deklarerade Israels premiärminister Menachem Begin kort efter det att de första bosättningarna hade etablerats i början av 1980-talet.

TUSENTALS BOSÄTTNINGAR HAR det ännu inte blivit men väl ett par hundra, statligt auktoriserade och så kallade ”olagliga utposter”, spridda över hela Västbanken och Östra Jerusalem. Samtliga israeliska bosättningar på ockuperat område är olagliga enligt internationella lagar, men det israeliska Inrikesministeriet erkänner dem som legala samhällen och stödjer dem genom till exempel skattelättnader.

I takt med att bosätternas antal har vuxit har Israel utvecklat ett system av segregering mellan den judiska och palestinska befolkningen på Västbanken. Bosättningarna är till exempel tydligt skilda från de palestinska samhällena, ofta omringade av staket och alltid bevakade av soldater. Palestinier behöver särskilda tillstånd från militären för att besöka en bosättning. Specialbyggda motorvägar gör det möjligt för bosätternas att snabbt ta sig in till israeliska städer utan att be-

Poolen och picknickområdet i Elon Moreh.

Israeler, palestinier och internationella aktivister demonstrerar varje fredag mot bosättningarna i Östra Jerusalem.

höva passera genom palestinska samhällen eller hindras av vägspärrar.

Men segregeringen upprätthålls inte bara genom infrastrukturen, utan handlar också om hur olika bosättare och palestinier behandlas av domstolar och både civila och militära myndigheter. I den israeliska ockupationsmaktens ögon är en individs rättigheter kopplade till hans eller hennes nationella och religiösa identitet.

DET EXISTERAR IDAG två parallella system på Västbanken, det ena för palestinerna och det andra för bosättarna. Det ena behandlar bosättningarna som en integrerad del av Israel och ger befolkningen där samma rättigheter som de israeliska medborgarna innanför Gröna linjen – och ofta ytterligare förmåner och privilegier. Det andra systemet är uppbyggt av militära lagar och berövar systematiskt palestinerna deras mänskliga rättigheter. Dess syfte är att stärka ockupationen och underlätta övertagandet av palestinernas mark.

Enligt internationella lagar är Israel ansvarigt för palestinerna på de ockuperade områdena. De är skyldiga att se till att palestinernas grundläggande behov möts och att deras mänskliga rättig-

heter respekteras. Under de mer än fyrtio år som ockupationen har pågått har de israeliska myndigheterna emellertid inte bara struntat i att ge palestinerna den samhällsservice de har rätt till; de har också hindrat palestinerna från att själva bygga de skolor, sjukvårdskliniker, brunnar och vägar som de behöver. Samtidigt har israeliska regeringar – oavsett om de varit höger- eller vänsterregeringar – investerat stora resurser i att bygga nya bosättningar och förbättra livskvaliteten i de redan existerande. Med hjälp av statliga subventioner, bidrag och stöd framför allt från amerikanska organisationer får bosättarna hjälp att skaffa sig bostäder, utbildning, social service och infrastruktur. Detta har skapat en skillnad mellan levnadsstandarden i palestinska samhällen och judiska bosättningar som är fräpande, och som vittnar om en systematisk och omfattande diskriminering.

EN RAPPORT FRÅN människorättsorganisationen Human Rights Watch, *Separate and Unequal*, tar den palestinska byn Jubbet al-Dhib som exempel. Den ligger sydost om Betlehem och har cirka 160 invånare. Det går bara att ta sig dit till fots, eftersom den 1,5 kilometer långa sandvägen som förbinder byn

med huvudvägen inte är framkomlig för bilar. Trots att detta utsätter människorna i byn för fara i samband med föroreningar och akuta sjukdomsfall har Israel sagt nej till bybornas begäran om att få asfaltera vägen. De har också vägrat att låta byn ansluta sig till elnätet. Eftersom det inte finns några kylmöjligheter måste därför kött och mejeriprodukter konsumeras omedelbart, och byborna är tvungna att leva på konserver. De är beroende av stearinljus, fotogenlampor och, när de har råd med diesel, en liten generator. Israel har också gett avslag åt en internationell, icke-statlig organisation som ville ge byn soldriven gatubelysning. De låter inte heller byborna bygga en skola. Barnen måste därför gå i nästan en timme till skolan i grannbyn. Jubbet al-Dhib har inte heller någon medicinsk klinik. Den saknar dessutom avlopp, och fick inte rinnande vatten förrän 2004.

En knapp kilometer därifrån ligger den judiska bosättningen Sde Bar. Där bor bara femtio personer men de har ändå en skola, asfalterade vägar, en sjukvårds-klinik och naturligtvis både el och vatten. De har kylskåp och elljus som vilken israelisk stad som helst, och de boende kan snabbt ta sig till Jerusalem tack vare en ny motorväg. Båda samhällena ligger

i Area C som enligt Osloavtalet är Israels ansvarsområde.

Sedan Sde Bar grundades 1997 har Israel dessutom investerat tiotals miljoner i bostäder, skolor, samlingslokaler, hälsokliniker och simbassänger i de närbelägna bosättningarna Tekoa och Nikdim. Jubbet al-Dhib – som grundades 1929 – har knappt kunnat utvecklas allt eftersom ockupationsmakten inte låter byborna bygga nya hus eller annan infrastruktur.

Det finns många liknande exempel i Area C, i synnerhet i Jordandalen som till stora delar är avstängd för palestinier. Medan de palestinska samhällena hindras från att växa byggs bosättningarna hela tiden ut. Bosättningsantal har mer än fördubblats sedan början av nittiotalet och uppgår idag till cirka 500 000.

ETT OMRÅDE DÄR diskrimineringen av palestinerna på Västbanken är särskilt uppseendeväckande gäller fördelningen av vattenresurser. Israel har nästan fullständig kontroll över de palestinska grundvattenresurserna och använder 80 procent för eget behov. Resten får palestinerna. Den ojämlika fördelningen har skapat en kronisk vattenbrist på Västbanken, vilket fått konsekvenser för palestinernas hälsa. Världshälsoorganisationen rekommenderar en daglig vattenkonsumtion per capita på 100 liter. I Israel är den dagliga förbrukningen mellan 210 och 240 liter. På Västbanken är den 73 liter, och i vissa områden så låg som 37 (Tubas), 44 (Jenin) och 56 (Hebron). Enligt siffror från den palestinska vattenmyndigheten är nästan 200 000 palestinier i tretton byar och städer inte anslutna till de allmänna vattenledningarna. På många andra håll på Västbanken är vattentillgången begränsad under vissa tider, framför allt på sommaren. Diskrimineringen syns inte bara i utbyggnaden av vattennätet utan också i underhållet av ledningarna.

Den konstanta vattenbristen tvingar en stor del av Västbankens befolkning att köpa vatten från tankbilar. Priserna kan vara sex gånger så höga som för det allmänna vattnet. Det finns heller ingen kontroll av vattenkvaliteten från de privata distributörerna. Den ojämlika fördelningen av vattenresurser påverkar inte bara hälsa och hygien utan också palestinernas möjligheter att utveckla jordbruket, en av de viktigaste näringsgrenarna på Västbanken.

Den utbredda diskrimineringen drabbar inte bara de cirka 420 000 palestinerna i Area C och Östra Jerusalem utan påverkar hela den palestinska befolkningen på Västbanken, eftersom mycket av vattenresurserna, betes- och jordbruksmarken finns i de israelkontrollerade områdena. Där finns också mark som behövs för att utveckla den palestinska infrastrukturen och bygga vägar, avlopp och vattenledningar etc.

I de fall där Israel har medgett att det förekommer särbehandling av palestinerna – till exempel när de förbjuds att köra på bosättningsvägar – hävdar de att det är nödvändigt för att skydda bosättnarna från palestinska terrorister. Men det är svårt att se hur deras säkerhet kan äventyras av en brunn eller en skola, eller av att palestinerna tillåts bruka sin mark. Det är uppenbart att diskrimineringen inte alltid kan förklaras av "säkerhetsskäl". Behovet att skydda bosättnarna rättfärdigar inte heller en policy som diskriminerar alla palestinier, påpekar Human Rights Watch. Det är oacceptabelt att palestinerna behandlas som ett kollektivt hot, enbart på grund av sin nationalitet.

DENNA DISKRIMINERANDE OCH segregerande policy har gett upphov till en så kallad transfer: palestinier lämnar sina hem eftersom de blivit i det närmaste obebodliga. En tredjedel av den palestinska befolkningen i Area C och Östra Jerusalem har gett sig av sedan 2000. Att förflytta befolkningen på ett ockuperat område, liksom att konfiskera mark och naturtillgångar, är ett brott mot internationella lagar.

Diskrimineringen är inte begränsad till den ockuperade Västbanken; den är också frapperande i Östra Jerusalem som Israel har annekterat och hävdar är en del av den judiska staten.

Palestinerna har enligt lag samma rättigheter som israelerna i staden. Men trots att de utgör en tredjedel av befolkningen investeras mindre än tio procent av budgeten i Östra Jerusalem. Trots att palestinerna betalar skatt som alla stadens invånare får de inte samma service eller infrastruktur. Sedan annekteringen inleddes har kommunen knappt byggt några nya skolor, offentliga byggnader eller kliniker för palestinerna. I stället väljer myndigheterna att investera i de judiska områdena. Nästan 90 procent av avloppsledningarna, vägarna och

trottoarerna finns i Västra Jerusalem. Enligt statistik från det israeliska informationscentret B'tselem har Västra Jerusalem 1 000 offentliga parker medan Östra Jerusalem har 45. Västra Jerusalem har 34 pooler, Östra Jerusalem 3. Västra Jerusalem har 26 bibliotek, Östra Jerusalem har 2. Västra Jerusalem har 531 sportanläggningar, Östra Jerusalem har 33.

ETT OMRÅDE DÄR diskrimineringen syns särskilt tydligt är utbildning. Skolorna i Östra Jerusalem är överfulla och saknar resurser, vilket påverkar undervisningens kvalitet. Kommunens egna juridiska rådgivare har uppmärksammat särbehandlingen och påpekat att det investeras 408 shekel för varje judiskt skolbarn och 214 shekel för varje palestinskt skolbarn. Enligt människorättsorganisationen Ir Amim saknas det minst tusen klassrum i Östra Jerusalem. Ungefär hälften av de palestinska föräldrarna måste skicka sina barn till privata skolor. Men det är en utgift som inte alla har råd med, och 5 500 barn går överhuvudtaget inte i skolan.

Den service som finns fungerar inte heller på ett tillfredsställande sätt, till exempel postservicen och sophanteringen. Detta har lett till allvarliga sanitära problem. Det finns hela stadsdelar i Östra Jerusalem som inte är kopplade till avloppssystemet och hundratals gator får överhuvudtaget ingen sophämtning. I andra delar är servicen bristfällig. Stora områden har varken asfalterade vägar, trottoarer eller gatubelysning.

Trots att 67 procent av den palestinska befolkningen lever under fattigdomsgränsen och arbetslösheten är hög är bara 19 procent av stadens socialarbets-tjänster avdelade till den palestinska befolkningen.

DISKRIMINERINGEN HAR SKAPAT en situation där de utbildade och välbeställda palestinerna ger sig av, brott och sociala problem ökar, och religiösa, fundamentalistiska organisationer växer sig allt starkare. Misskötseln av Östra Jerusalem är så systematisk att det finns misstanke om att syftet är att få palestinerna att lämna staden. B'tselem kallar myndigheternas behandling av Jerusalems palestinska invånare skamlig och ett brott mot deras värdighet.

Catrin Ormestad